

TERUGBLIK

Zelfs wie nooit meer dan een fragment heeft gezien van *Pantserkruiser Potemkin* (1925), herkent de typische montagetechniek van de Russische regisseur Sergei M. Eisenstein. Minder bekend is dat hij deze methode ook op het theater toepaste. In een nummer dat bijna geheel aan nieuwe media is gewijd, wilde *Etcetera* graag een historische tekst een plaats geven, die op een verrassende manier inspeelt op de invloed van een evoluerend 'nieuw' medium, in dit geval film, op een 'klassiek' medium als theater. Eisensteins toepassing van cinematografische procedures in zijn zoektocht naar een nieuwe, en uiterst politiek geïnspireerde vorm van theatermaken, leek ons niet enkel curieus in de historische specificiteit van zijn schriftuur, maar ook een interessante *case-study* voor de kruisbestuiving tussen verschillende disciplines.

De montage van attracties

Sergei Eisenstein

(1923)

Over de encenering van
Ook de slimste
begaat wel eens een fout
van A.N. Ostrowskij door de
Moskouse Proletkult

De toneelopvattingen van Proletkult

In een paar woorden. Het toneelprogramma van Proletkult behelst niet de 'toepassing van al het waardevolle uit het verleden' of het 'bedenken van nieuwe toneelvormen', maar de liquidatie van het verschijnsel toneel als zodanig en de oprichting van een centrum dat de opgedane kennis demonstreert teneinde *de massa's beter te wapenen voor de dagelijkse realiteit*. Opzetten van laboratoria en uitwerken van een wetenschappelijk systeem behoort daarom tot de allereerste taken van de afdeling toneelresearch van Proletkult.

Wat verder gedaan moet worden, draagt de stempel 'voorlopig'; dit betreft de uitwerking van bijkomstige, niet essentiële taken door Proletkult. Wat 'voorlopig' is, gaat in twee richtingen, beide gekenmerkt door een revolutionaire inhoud.¹

1. *Figuratief-narratief toneel* (statisch, naturalistisch – de rechtvleugel: *De dageraad van Proletkult*², *Lena*³ en verder een reeks niet voltooide enceneringen in dezelfde trant, de lijn van het voormalige Arbeiderstoneel onder het Centrale Comité van Proletkult).

2. *Agitatorisch-attractief toneel* (dynamisch en excentriek – de linkervleugel) – de lijn

L E X I C O N V A N D E T E C H N O C U L T U U R

ken als pistolen, auto's en magnetronovens – ja, zelfs vuistbijlen en vuurstenen zijn zulke technologische verlengstukken. Elke cultuur is technologisch, elke cultuur bestaat

uit het gebruik van gereedschappen en de daarin gestolde kennis.' (Marianne van den Boomen in *De Groene Amsterdammer* van 7 december, 1994)